

Kohtuasi C-187/23

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

23. märts 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Amtsgericht Lörrach (Lörrachi esimese astme kohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

21. märts 2023

Menetlusosalised:

E. V. G.-T., P. T., F. T. ja G. T.

[...]

Amtsgericht Lörrach

Kohtumäärus

Pärimismenetluses

P. M. J. T., sündinud 12. detsembril 1931, surnud 15. septembril 2021,
kodakondsus: Prantsuse, viimase elukoha aadress: S-tänav
– pärandaja –

Menetlusosalised:

E. V. G.-T. [...]
– menetlusosaline 1 –

[...]

P. T. [...]
– menetlusosaline 2 –

F. T. [...]
– menetlusosaline 3 –

G. T. [...]

– menetlusosaline 4 –

tegi Amtsgericht Lörrach (Lörrachi esimese astme kohus) [...] 21. märtsil 2023 järgmise kohtumääruse:

1. Menetlus peatatakse, kuni Euroopa Kohus on vastanud järgmistele eelotsuse küsimustele.
2. Euroopa Kohtule esitatakse ELTL artikli 267 esimese lõigu punkti b ja teise lõigu alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (edaspidi „määrus nr 650/2012“), artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tõlgendamise kohta järgmised eelotsuse küsimused:
 - a) Kas määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tuleb tõlgendada nii, et see viitab ka Euroopa pärimistunnistuse väljaandmise menetluses endas esitatud vastuväidetele, mida kohus ei või uurida, ja seega mitte ainult muudes menetlustes esitatud vastuväidetele?
 - b) Kui vastus küsimusele a on jaatav: kas määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tuleb tõlgendada nii, et Euroopa pärimistunnistust ei või välja anda isegi siis, kui Euroopa pärimistunnistuse väljaandmise menetluses on esitatud vastuväited, kuid need on Saksa õiguse kohases pärimistunnistuse väljaandmise menetluses juba läbi vaadatud?
 - c) Kui vastus küsimusele a on jaatav: kas määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tuleb tõlgendada nii, et see viitab mis tahes vastuväidetele, isegi kui need on sedavõrd põhjendamatud, et formaalne tõendite kogumine ei ole nende puhul vajalik?
 - d) Kui vastus küsimusele a on eitav: millises vormis peab kohus esitama kaalutlused, mis ajendasid kohut vastuväited tagasi lükkama ja välja andma Euroopa pärimistunnistuse?

Põhjendused

I. Vaidluse eseme ja määravate asjaolude lühikokkuvõte

Prantsusmaa kodanikust pärandaja, kelle viimane elukoht oli R (Saksamaa), suri 15. septembril 2021. Menetlusosaline 1 – pärandaja endine abikaasa –, esitas 23. novembril 2021 oma esindaja kaudu taotluse anda välja Euroopa pärimistunnistus, milles ta oleks märgitud ainupärijana. Olemas on testament, mille sisu on järgmine:

Ühine testament

Meie – abikaasad E. G.-T., sündinud 29. detsembril 1937, ja P. T., sündinud 12. detsembril 1931, mõlema elukoht S-tänav – avaldame järgmist:

1) Me ei ole seotud ühegi varasema pärimisõigusliku korraldusega ega ole teinud ühtegi pärimisõiguslikku korraldust. Ettevaatusabinõuna tühistame kõik meie poolt ühepoolset või ühiselt tehtud varasemad korraldused.

2) Määrame teineteist vastastikku ainupärijaks. Ainupärijaks määramine on vastastikune ja siduv. Kokkulepe ei sea siiski piiranguid üleelanud abikaasale. Üleelanud abikaasal on õigus oma pärimisasja ise reguleerida, ja seda ka juba enne esimesena sureva abikaasa surma, kuid ainult juhul, kui temast saab üleelanud abikaasa.

3) Meie mõlema elukoht on Saksamaal ja me soovime, et kohaldataks Saksamaa pärimisõigust, mille määrame kohaldatava õigusena õiguse valiku raames, niivõrd kui see on lubatud. Kokkulepe on vastastikune.

R, 23. juulil 2020

E. G.-T.

See on ka minu tahe

P. T.

Selle testamendi on omakäeliselt kirjutanud ja allkirjastanud menetlusosaline G.-T. Lisaks sellele on testamendile alla kirjutanud pärandaja.

Peale selle on olemas vanem testament, mille sisu on järgmine (*tõlge prantsuse keelest*):

Mina, P. M. J. T., sündinud 12. detsembril 1931 A-s., elukoht T. L. R., HISPAANIA

tühistan kõik varasemad pärimisõiguslikud korraldused.

Pärandan oma pärandi kättesaadava osa oma kahele lapselapsele, P. poegadele

N. A. J. T., sündinud 12. oktoobril 1988 A-s ja

J. N. J. T., sündinud 25. juunil 1993 A-s.

Nad pärivad pärandi võrdsetes osades.

Määrän oma poja P. ja ainult tema korraldama minu matusetalitust, mis hõlmab Gregoriuse missat, ja minu muldasängitamist D-s Hispaanias.

A., 31. mai 2001

See on minu testament.

P. T.

Selle testamendi on omakäeliselt kirjutanud ja allkirjastanud pärandaja.

Menetlusosaline 1 peab end 23. juuli 2020. aasta testamendist tulenevalt ainupärijaks. Menetlusosalised 2–4 peavad seda testamenti kehtetuks. Nad väidavad, et testamendi koostamise ajal ei olnud pärandajal enam testamendi tegemiseks nõutavat teovõimet ja et allkiri ei ole tema enda oma.

Pärandajal oli testamendi tegemiseks vajalik teovõime siiski veel olemas. Menetlusosalised 2–4 märkisid üksnes seda, et pärandaja oli aeg-ajalt segasusseisundis. See ei ole aga piisav, et eeldada, et pärandajal puudus testamendi tegemiseks vajalik teovõime või et seda vastuväidet tuleks täiendavalt uurida. Selleks tuleks konkreetselt märkida, millest võisid tuleneda puudused, mis mõjutasid tahet sellisel määral, et pärandaja ei saanud enam aru testamendi tähendusest ja tagajärgedest. [...].

Ka allkiri on pärandaja oma. Kohtule esitati mitu pärandaja allkirja näidist. Ainus allkiri, mis erineb, on 1956. aastast pärinev allkiri. Kõik hilisemad allkirjad vastavad testamendis sisalduvale allkirjale.

II. Kohaldatavate riigisiseste õigusnormide sõnastus ning asjakohane kohtupraktika

Tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „BGB“) § 2267:

1Ühise testamendi koostamiseks § 2247 alusel on piisav, kui üks abikaasa koostab ja allkirjastab testamendi viidatud sättes ettenähtud vormis ja teine abikaasa lisab sellele omakäeliselt enda allkirja. 2Testamendile allkirja lisav abikaasa peab märkima, millal (päev, kuu ja aasta) ja kus ta oma allkirja lisas.

Menetlust perekonnaasjades ja hagita menetlust käsitleva seaduse (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, edaspidi „FamFG“) § 26:

Kohus viib otsuse seisukohast oluliste asjaolude kindlakstegemiseks vajaliku uurimise läbi omal algatusel.

FamFG § 352e:

(1) 1Pärimistunnistus antakse välja ainult siis, kui pärimiskohus leiab, et taotluse põhjendamiseks vajalikud asjaolud on tõendatud. 2Asi otsustatakse määrusega. 3Määrus jõustub selle väljaandmisel. 4Määruse teatavaks tegemine ei ole nõutav.

(2) Kui määrus on ühe poole tahteavaldusega vastuolus, tehakse määrus menetlusosalistele teatavaks. 2Sellisel juhul peatab kohus määruse viivitamatu jõustumise ja lükkab pärimistunnistuse väljaandmise edasi seni, kuni määrus on jõustunud.

(3) Kui pärimistunnistus on juba välja antud, on määruskaebus vastuvõetav ainult osas, milles taotletakse pärimistunnistuse konfiskeerimist.

Rahvusvaheliste pärimisasjade menetlemise seaduse (Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz) § 35:

(1) Kui määrusest nr 650/2012 ja käesoleva jaotise sätetest ei tulene teisiti, on kohaldatav menetlust perekonnaasjades ja hagita menetlust käsitlev seadus (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit).

Rahvusvaheliste pärimisasjade menetlemise seadus (Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz) § 39:

(1) 1Kui Euroopa pärimistunnistuse väljaandmise tingimused on täidetud, annab kohus välja Euroopa pärimistunnistuse originaali. 2Kui on täidetud tõestatud koopia väljaandmise nõuded või tõestatud koopia kehtivusaja pikendamise nõuded, annab kohus välja tõestatud koopia või pikendab tõestatud koopia kehtivusaega. 3Muus osas otsustab kohus määrusega.

(2) Euroopa pärimistunnistuse ja selle tõestatud koopia väljaandmiseks kasutatakse määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teises lauses koostoimes artikli 81 lõikega 2 osutatud vormi.

Määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a käsitlev Saksa kohtupraktika:

Oberlandesgericht Stuttgarti (liidumaa kõrgeim üldkohus Stuttgartis)
15. detsembri 2020. aasta määrus 8 W 342/20, [...]
ECLI:DE:OLGSTUT:2020:1215.8W342.20.00

Sellele eelnenud menetlus: Amtsgericht Stuttgarti (Stuttgarti esimese astme kohus) 10. augusti 2020. aasta määrus 30 VI 665/19, [...]
ECLI:DE:AGSTUTT:2020:0810.30VI665.19.00

III. Eelotsusetaotluse põhjendused

1. Eelotsuse küsimus a

Menetlus sõltub määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tõlgendamisest. Menetlusosalised 2–4 esitasid menetlusosalise 1 taotlusele vastuväited. Vastuväited on läbi vaadatud ja asjas saab teha otsuse, kuna kohus on jõudnud järeldusele, et menetlusosaline 1 on pärandaja ainupärija. Seega on Euroopa pärimistunnistuse väljaandmiseks määruse nr 650/2012 artikli 67 lõikes 1 kehtestatud tingimused täidetud. Euroopa pärimistunnistust ei saa aga välja anda juhul, kui määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tuleb tõlgendada nii, et selles on viidatud ka pärimistunnistuse väljaandmise menetluses esitatud vastuväidetele.

Selline tõlgendus ei lubaks Euroopa pärimistunnistust välja anda, sest kõnealuses menetluses on esitatud vastuväited.

2. Eelotsuse küsimus b

Menetlusosalise 1 esindaja teatas, et menetluse peatamise korral esitab ta Saksa õiguse alusel väljaantava pärimistunnistuse (*Erbschein*) taotluse. Sellisel juhul tuleb vastuväiteid hinnata riigisisese õiguse alusel. Kui vastuväited on läbi vaadatud Saksa õiguse kohases pärimistunnistuse väljaandmise menetluses, tekib küsimus, kas määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a kohased vastuväited on seejärel üldse alles või on need juba lahendatud ja välja tuleb anda Euroopa pärimistunnistus.

3. Eelotsuse küsimus c

Lisaks sellele ei ole menetlusosaliste 2–4 vastuväited põhjendatud, millest tulenevalt leiab kohus, et asjas on võimalik otsuseni jõuda ka ilma formaalse tõendite kogumiseta. Euroopa pärimistunnistuse väljaandmine sõltub seega sellest, kas ka sellised vastuväited on hõlmatud määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punktiga a.

4. Eelotsuse küsimus d

Juhul kui kohus peab vastuväiteid algusest peale uurima, tekib küsimus, kus tuleb seda kajastada. Euroopa pärimistunnistuse väljaandmiseks tuleb kasutada määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teises lauses koostoimes artikli 81 lõikega 2 osutatud vormi. Kõnealune vorm sisaldab järgmist klauslit:

Asutus kinnitab, et ta on võtnud kõik vajalikud meetmed, et teavitada kõiki soodustatud isikuid tunnistuse taotlemisest ja et tunnistuse väljaandmise ajal ei ole soodustatud isikud esitanud selles sisalduvate andmete vastu ühtegi vastuväidet.

Tekib küsimus, kus tuleb näidata, et vastuväited on esitatud, kuid tagasi lükatud. See on ebaselge, kuna menetlusõigus ei näe ette Euroopa pärimistunnistuse väljaandmisega kaasnevat määrust.

IV. Kaalutlused, millele tuginedes on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlused määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tõlgendamises

Määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punkti a tõlgendamine on Saksamaal vaidluse all. Ühest küljest ollakse seisukohal, et määrus nr 650/2012 näeb ette konsensusliku menetluse. Sellest tulenevalt leitakse, et määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punktis a on viidatud pärimistunnistuse väljaandmise menetluses endas esitatud vastuväidetele [...] [õiguskirjandus]. Peamised kaalutlused tulenevad sellest, et määruse nr 650/2012 kohane menetlusõigus ei võimalda läbi viia võistlevat menetlust. Menetlus on kavandatud konsensusliku menetlusena, mis ei näe ette otsust, mida ei ole tehtud konsensuslikult.

Teisest küljest ollakse seisukohal, et kohus võib vastuväited ise läbi vaadata [...]. Leitakse, et hõlmatud on ainult muudes menetlustes esitatud vastuväited. See on kooskõlas ka määruse nr 650/2012 artikli 67 lõike 1 teise lõigu punktiga b. Määruse nr 650/2012 artikli 66 lõike 1 teine lause sätestab ka uurimise omal algatusel läbiviimise põhimõtte, kui see on ette nähtud riigisisese õigusega nagu Saksamaal FamFG §-iga 26.

Oberlandesgericht Stuttgart (liidumaa kõrgeim üldkohus Stuttgartis) sedastas 15. detsembri 2020. aasta määruses 8 W 342/20, [...] ECLI:DE:OLGSTUT:2020:1215.8W342.20.00, et võistlev menetlus tuleb läbi viia. Kohus andis kaebusele menetlusloa, sest kõnealune küsimus on põhimõttelise tähtsusega ja kõrgema astme kohtud ei ole selle kohta veel otsust teinud. Õiguskirjanduses kritiseeriti seda määrust, kuna Oberlandesgericht Stuttgart (liidumaa kõrgeim üldkohus Stuttgartis) ei esitanud tõlgendusküsimust eelotsuse küsimusena Euroopa Kohtule [...]. Kaebust ei esitatud, mistõttu ei jõudnud asi Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus), kes oleks ELTL artikli 267 kolmanda lõigu alusel pidanud esitama eelotsusetaotluse.

Menetlusosalise 1 esindaja märkis, et kui vastus küsimusele a on jaatav, võib tekkida olukord, kus tegelikule pärijale ei saa Euroopa pärimistunnistust üldse välja anda. Seevastu õiguskirjanduses on leitud, et vähemasti kaebust menetlev kohus saab vastuväiteid hinnata ja seega kehtivad väljaandva asutuse ja kohtu suhtes erinevad hindamiskriteeriumid (määruse nr 650/2012 artikkel 72). [...]. Samuti leitakse, et Euroopa pärimistunnistus tuleks välja anda, kui vastuväiteid on juba hinnatud mõnes teises menetluses [...]. Selleks võib olla Saksamaa õiguse kohane pärimistunnistuse väljaandmise menetlus, mida peetakse silmas küsimusega b, sest Saksamaa pärimistunnistuse väljaandmise menetluses hindab ja uurib kohus vastuväited omal algatusel.

Vastuvõetamatute tagajärgede ärahoidmiseks soovitatakse õiguskirjanduses jätta õigust kuritarvitades esitatud vastuväited tähelepanuta [...]. Seda peetakse silmas küsimusega c. Käesolevas menetluses ei ole vastuväited esitatud õigust kuritarvitades, kuid need on sedavõrd põhjendamatud, et formaalne tõendite kogumine ei ole nende puhul vajalik.

Teave õiguskaitsevahendite kasutamise kohta

[...]

TÖÖDOKUMENT